

**Euroopan
ihmisoikeustuomioistuin**

**Kysymyksiä
ja
Vastauksia**

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

The background of the cover is a dark blue, almost black, field filled with a complex, overlapping geometric pattern of triangles and polygons in various shades of blue and grey. The pattern creates a sense of depth and movement. The text is centered and rendered in a clean, white, sans-serif font.

**Kysymyksiä
ja
Vastauksia**

Tuomioistuimen sihteeristö on valmistellut nämä kysymykset ja vastaukset.

Tämä asiakirja ei sido tuomioistuinta. Sen tavoitteena on tarjota yleistietoa tuomioistuimen toiminnasta.

Tarkempaa tietoa saa sihteeristön laatimista asiakirjoista (saatavilla internet-sivulta: www.echr.coe.int) ja erityisesti tuomioistuimen työjärjestyksestä.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin
Council of Europe
F-67075 Strasbourg cedex
www.echr.coe.int

Mikä on Euroopan ihmisoikeustuomioistuin?

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on kansainvälinen tuomioistuin, jonka toimipaikka on Strasbourgissa. Tuomioistuimessa on yhtä monta tuomaria kuin Euroopan neuvostossa on ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen ratifioineita jäsenvaltioita. Näitä valtioita on tällä hetkellä neljäkymmentäseitsemän¹. Tuomioistuimen tuomarit ovat riippumattomia, eivätkä edusta mitään valtiota. Tuomioistuinta avustaa valitusten käsittelyssä sihteeristö, joka koostuu erityisesti eri jäsenvaltioiden lakimiehistä (heitä kutsutaan myös "esittelijöiksi"). He ovat täysin riippumattomia alkuperämaastaan, eivätkä edusta valituksen tekijöitä tai valtioita.

Mikä on Euroopan ihmisoikeussopimus?

Euroopan ihmisoikeussopimus on kansainvälinen sopimus, jonka voivat allekirjoittaa ainoastaan Euroopan neuvoston jäsenvaltiot. Yleissopimus, jolla on luotu tuomioistuin ja määrätty sen toiminnasta, sisältää luettelon niistä oikeuksista ja takuista, joita jäsenvaltiot ovat sitoutuneet noudattamaan.

¹ Jotkut jäsenvaltiot eivät ole ratifioineet kaikkia sopimuksen pöytäkirjoja. Pöytäkirjat ovat tekstejä, joilla sopimuksen on lisätty uusia oikeuksia. Lisätietoa asiasta on löydettävissä internet-sivuiltamme.

Mitä Euroopan ihmisoikeustuomioistuin tekee?

Tuomioistuin soveltaa Euroopan ihmisoikeussopimusta. Sen tehtävänä on varmistaa, että yleissopimuksessa mainittuja oikeuksia ja takuita noudatetaan jäsenvaltioissa. Tätä varten tuomioistuin ottaa vastaan yksityishenkilöiden ja joskus valtioiden sille toimittamia kanteluita (joita kutsutaan valituksiksi). Jos tuomioistuin toteaa, että jokin jäsenvaltio on rikkonut yhtä tai useampia sopimukseen sisältyneitä oikeuksia ja takuita, tuomioistuin antaa asiasta tuomion. Tuomiot ovat sitovia: vastaajavaltioiden on pakko noudattaa niitä.

Koska voin jättää asian Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käsiteltäväksi?

Voit esittää tuomioistuimelle valituksen siinä tapauksessa, että olet mielestäsi henkilökohtaisesti ja suoraan joutunut sopimuksessa tai sen pöytäkirjoissa taattujen oikeuksien ja takuiden vastaisten loukkauksien kohteeksi. Loukkauksen on täytynyt olla jonkun sopimukseen sitoutuneen jäsenvaltion aiheuttama.

Mitä oikeuksia sopimus ja sen pöytäkirjat takaavat?

Näitä ovat muun muassa:

- ☞ oikeus elämään;
- ☞ oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin siviili- ja rikosasioissa;

- ☞ oikeus yksityis- ja perhe-elämän kunnioittamiseen;
- ☞ sananvapaus;
- ☞ ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnon- vapaus;
- ☞ oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin;
- ☞ oikeus omaisuudensuojan kunnioittamiseen;
- ☞ äänioikeus ja oikeus asettua ehdolle vaaleissa.

Mitä kieltoja sopimus ja sen pöytäkirjat sisältävät?

Esim. seuraavat asiat ovat kiellettyjä:

- ☞ kidutus, sekä epäinhimillinen tai alentava rangaistus tai kohtelu;
- ☞ mielivaltainen ja laitton vangitseminen;
- ☞ sopimuksen mukaisten oikeuksien ja vapauksien nauttimiseen kohdistuva syrjintä;
- ☞ tietyn valtion suorittama omien kansalaisten karkotus tai heidän maahanpääsynsä estäminen;
- ☞ kuolemanrangaistus;
- ☞ ulkomaalaisten joukkokarkotus.

Haluan esittää valituksen: mitkä ovat sille asetetut edellytykset?

Mitkä ehdot koskevat minua?

- ☞ Valituksen esittäjällä ei tarvitse olla Euroopan neuvoston jäsenmaan kansalaisuutta. Jonkun näistä valtioista on ainoastaan täytynyt aiheuttaa valituksen kohteena oleva loukkaus kyseisen valtion tuomiovallan alueella, mikä yleensä tarkoittaa sen maantieteellisellä alueella.

- ☞ Kyseessä voi olla luonnollinen tai oikeushenkilö (yritys, yhdistys jne.)
- ☞ Valituksen tekijän on henkilökohtaisesti oltava sen loukkauksen kohteena, josta hän valittaa. Et voi valittaa jostakin laista tai toimenpiteestä yleisesti vain siksi, että se tuntuu epäoikeudenmukaiselta; et myöskään voi esittää valitusta toisten henkilöiden puolesta (muutoin kun siinä tapauksessa, että heidän henkilöllisyytensä käy täysin selväksi ja edustat heitä virallisesti).

Onko ensin käytävä kansallisissa tuomioistuimissa?

- ☞ Kyllä. Sinun on täytynyt käyttää kyseisessä valtiossa kaikki ne oikeusuojakeinot, joilla valitusta koskeva tilanne olisi voitu ratkaista (kyse on usein kanteen nostamisesta toimivaltaisessa tuomioistuimessa ja sen jälkeen tarvittaessa valituksen tekemisestä tai jopa valittamisesta ylimpiin oikeusasteisiin kuten korkeimpaan oikeuteen, korkeimpaan hallinto-oikeuteen tai perustuslakituomioistuimeen, mikäli sellainen on olemassa);
- ☞ Näiden oikeuskeinojen pelkkä käyttö ei riitä: sinun on myös todella täytynyt vedota valituksen kohteena olevaan asiaan (ts. niihin yleissopimuksen loukkauksiin, joita väität asiassa tapahtuneen).
- ☞ Sinulla on lopullisen kansallisen ratkaisun (yleensä ylin oikeusaste) antamispäivämäärästä lähtien vain kuusi kuukautta aikaa valituksen tekemiseen. Tämän määräajan umpeuduttua tuomioistuin ei enää voi hyväksyä valitusta.

Ketä vastaan voin tehdä valituksen?

- ☞ Yhtä tai useampaa sopimukseen sitoutunutta valtiota vastaan, joka mielestäsi (sinuun suoraan kohdistuvalla toiminnallaan tai sen laiminlyönnillä) on loukannut Euroopan ihmisoikeussopimusta.
- ☞ Loukkaavan teon tai laiminlyönnin on tullut aiheuttaa kyseisen valtion/kyseisten valtioiden julkinen viranomainen (esim. tuomioistuin tai julkishallinto).

- ☞ Tuomioistuin ei voi käsitellä yksityishenkilöitä tai yksityisiä tahoja, kuten kaupallisia yhtiöitä vastaan esitettyjä valituksia.

Mitä asiaa valitukseni voi koskea?

- ☞ Valituksen on ehdottomasti kosettava jotakin Euroopan ihmisoikeussopimukseen sisältyvää oikeutta. Loukkaukset voivat koskea hyvin monia asioita kuten vankien kidutusta ja huonoa kohtelua; säilöönoton laillisuutta; ongelmia siviili- tai rikosoikeudenkäynnin kulussa; yleissopimukseen sisältyvän oikeuden käyttämiseen liittyvää syrjintää; vanhempien oikeuksia; oikeutta nauttia yksityis- ja perhe-elämän, kodin ja kirjeenvaihdon kunnioitusta; sanan- tai mielipiteen vapautteen tai tiedon vastaanottamiseen liittyviä rajoituksia; vapautta osallistua kokouksiin ja mielenosoituksiin; karkotuksia ja rikollisten luovuttamista toiselle valtiolle; omaisuuden menetetyksi tuomitsemista sekä pakkolunastusta.
- ☞ Et voi valittaa muista kuin Euroopan ihmisoikeussopimukseen liittyvistä seikoista, eikä valitus voi siten kohdistua esimerkiksi Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen tai Euroopan unionin perusoikeuskirjaan.

Miten voin käännyä tuomioistuimen puoleen, mikäli tunnen joutuneeni ihmisoikeusloukkauksen kohteeksi?

Lähehtämällä tuomioistuimelle täytetyn ja allekirjoitetun valituslomakkeen². Lomake ja kaikki vaaditut asiakirjat tulee lähettää postitse osoitteeseen:

**The Registrar
European Court of Human Rights
Council of Europe
F-67075 Strasbourg cedex**

- ☞ Voit kirjoittaa yhdellä tuomioistuimen virallisella kielellä (englanti tai ranska), tai yhdellä sopimuksen ratifioineen jäsenvaltion virallisella kielellä.
- ☞ Huomaa, että valituslomaketta ei kannata lähettää faksilla, sillä se ei keskeytä ihmisoikeussopimuksessa säädettyä määräaikaa valituksen toimittamiselle. Tuomioistuin ottaa huomioon ainoastaan postitse toimitetun alkuperäisen valituslomakkeen.
- ☞ Älä matkusta Strasbourgii esittämään asiaasi suullisesti. Asiaasi ei käsitellä nopeammin, eikä sinulle anneta oikeudellisia neuvoja.
- ☞ Sihteeristö voi pyytää sinua toimittamaan valitukseesi liittyviä lisäasiakirjoja, -tietoja tai -selityksiä.
- ☞ Valituslomakkeen voit ladata tuomioistuimen internet-sivuilta. Täytä lomake huolellisesti ja luettavasti, ja palauta se allekirjoitettuna tuomioistuimelle mahdollisimman nopeasti. Valituslomakkeen tulee sisältää:

- lyhyt yhteenvedo tapahtumista sekä valituksen syistä;
- maininta niistä yleissopimuksen takaamista oikeuksista, joita mielestäsi on rikottu;
- ne oikeussuojakeinot, jotka olet jo käyttänyt;
- jäljennös kaikista niistä päätöksistä, jotka kyseiset julkiset viranomaiset ovat asiasta antaneet;
- jäljennös kaikista asiassa laadituista valituskirjelmistä (asiakirjoja ei palauteta, lähetä siis ainoastaan jäljennöksiä) ja
- oma allekirjoituksesi, jos olet valituksen tekijä, tai muussa tapauksessa edustajasi allekirjoitus.

- ☞ Jos haluat pysyä nimettömänä, sinun on ilmoitettava asiasta tuomioistuimelle välittömästi ja perusteltava pyyntösi. Puheenjohtaja tutkii, onko pyyntö oikeutettu.
- ☞ Käsitteilyn tässä vaiheessa sinulla ei tarvitse olla asianajajaa. Mikäli kuitenkin haluat esittää asiiasi tuomioistuimelle edustajan välityksellä, sinun tulee täyttää ja allekirjoittaa tätä koskeva kohta valituslomakkeesta.

Minkälainen menettely on pääpiirteittäin?

- ☞ Menettely on kirjallinen. Tuomioistuin ilmoittaa sinulle kaikista päätöksistään kirjallisesti. Suulliset käsitteilyt ovat poikkeuksellisia.
- ☞ Asiakirjasi käsitteily on ilmaista.
- ☞ Vaikka et tarvitse asianajajaa menettelyn alkuvaiheessa, tarvitset asianajajan heti kun valitukseesi on annettu hallitukselle tiedoksi. Suurimmassa osassa tapauksista hallitukselle ei kuitenkaan anneta tietoa valituksesta, koska se on päätetty jättää tutkittavaksi ottamatta.
- ☞ Sinun on maksettava ainoastaan omat kulusi (kuten asianajajan palkkio tai asian valmisteluun tai kirjeenvaihtoon liittyvät kulut).
- ☞ Valitukseesi jättämisen jälkeen voit anoa oikeusavun myöntämistä.

² Valituslomake on saatavissa internet-sivultamme.

Oikeusapua ei myönnetä automaattisesti, eikä sitä voi saada välittömästi, vaan vasta menettelyn myöhemmässä vaiheessa.

Mitkä ovat menettelyn päävaiheet?

- ☞ Tuomioistuimen on ensin tutkittava voidaanko valituksesi ottaa käsiteltäväksi: tämä merkitsee sitä, että valituksen on täytettävä tietyt yleissopimuksessa mainitut ehdot. Ellei valituksesi täytä kyseisiä ehtoja, se hylätään. Jos olet esittänyt useita vaatimuksia, tuomioistuin voi päättää, että yksi tai useampi niistä otetaan käsiteltäväksi ja toiset hylätään.
- ☞ Mikäli valituksesi tai jokin vaatimuksistasi päätetään jättää tutkittavaksi ottamatta, tämä päätös on lopullinen, eikä sitä voida muuttaa.
- ☞ Mikäli valituksesi tai jokin vaatimuksistasi päätetään ottaa tutkittavaksi, tuomioistuin pyytää osapuolia (sinua ja kyseistä valtiota) löytämään sovintoratkaisun. Ellei sovintoratkaisua saada aikaan, tuomioistuin käsittelee valituksen asiasisällön, eli päättää, onko yleissopimusta loukattu vai ei.

Kuinka kauan minun on odotettava?

- ☞ Nykyisen ruuhkatilanteen takia aikaa saattaa kulua vuosi ennen kuin tuomioistuin voi käsitellä ensimmäisen kerran valitustasi. Jotkut valitukset voidaan luokitella kiireellisiksi ja käsitellä ensin erityisesti silloin kun valituksen tekijän katsotaan olevan välittömässä fyysisessä vaarassa.

Mitä voin toivoa saavuttavani?

Mikäli tuomioistuin toteaa ihmisoikeusloukkauksen tapahtuneen, se voi myöntää sinulle ”kohtuullisen hyvityksen”, joka koostuu tiettyjen vahinkojen rahallisesta korvauksesta. Tuomioistuin voi myös vaatia, että kyseinen valtio korvaa sinulle valittamisesta aiheutuneet kulut. Jos tuomioistuin toteaa, ettei loukkausta ole tapahtunut, sinulle ei tule mitään lisäkuluja (kuten vastapuolena olevan valtion aiheuttamia kuluja).

Huom:

- ☞ Tuomioistuin ei voi muuttaa kansallisia ratkaisuja tai kumota lakeja.
- ☞ Tuomioistuin ei ole vastuussa tuomionsa toimeenpanosta. Heti kun se on antanut tuomionsa, vastuu siirtyy Euroopan neuvoston ministerikomitealle³, joka valvoo tuomion täytäntöönpanoa ja varmistaa sen, että mahdolliset rahalliset korvaukset maksetaan.

³ Ministerikomitea koostuu jäsenvaltioiden ulkoasiainministereistä tai heidän edustajistaan.

Mitä Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ei voi tehdä?

- ☞ Tuomioistuin ei ole muutoksenhakutuomioistuin kansallisiin tuomioistuimiin nähden; se ei käsittele uudelleen asioita, eikä sillä ole toimivaltaa mitätöidä, muuttaa tai tarkistaa niiden antamia tuomioita.
- ☞ Tuomioistuin ei tule puolestasi väliin valittamaasi viranomaiseen kohdistuvassa asiassa. Poikkeustapauksissa tuomioistuin voi kuitenkin antaa väliaikais määräyksen. Näin tapahtuu käytännössä kuitenkin vain, jos valituksen tekijä on huomattavassa fyysisessä vaarassa.
- ☞ Tuomioistuin ei auta sinua löytämään tai maksamaan valituksen tekemisessä tarvittavaa asianajajaa.
- ☞ Tuomioistuin ei voi antaa sinulle tietoja sen valtion voimassa olevasta lainsäädännöstä, jota valitus koskee.

